

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 193 Zomer 2023

<p>Inhoud</p> <p>Uit het archief: de Kievit 3 Van Sonsbeeckpark 4 Jacht op vogels 5 Aantalsschattingen Patrijs 7 Grauwe Klauwieren in West-Brabant 9 De Bonte Vliegenvanger 11 15 jaar Uilenwerkgroep 14 Uitsluitende waarnemingen 17 Tuin winterklaar 18 Dagje vogelen met Hans van Kluiiven 19 Natuurgebied in de regio: Aa of Weerijs 20 Bijzondere waarneming: Halsbandparkiet 21</p>	<p>'t Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar. Bank NL76 INGB 0001 0637 12</p> <p>Bestuur Bert van de Haar (voorzitter) Ger Duijf (secretaris) Ineke Buijnsters (PR & communicatie.) Kees Wijnen (penningmeester) Laurie Rijsdijk (bio-secretaris)</p> <p>Vormgeving en opmaak Martin van Leest</p> <p>Redactie 't Hupke Martin van Leest Jan Benoist redactie@westbrabantsevwg.nl De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoudelijke teksten.</p> <p>Vaste medewerkers Raymond van Breemen Piet van Iersel Hans van der Sanden Willem Veenhuizen Harry van Vugt Ria Lambregts (foto's) Ineke Buijnsters Wilma Rasink</p> <p>Tekstcorrectie Henriëtte Huijgens Ad Rijnen Albert de Hoon</p> <p>Website www.westbrabantsevwg.nl</p> <p>Webredactie Ger Duijf website@westbrabantsevwg.nl</p>	<p>De algemene ledenvergadering heeft inmiddels plaatsgevonden en daarbij is het bestuur gedechargeerd voor het beleid en de financiële verantwoordelijkheid over 2022.</p> <p>Ik heb daar ook aangegeven aan te blijven, omdat er (nog) geen opvolger is gevonden. Dat houdt dus in dat ik wel zal blijven zoeken naar een opvolger, en zo mogelijk deze al binnen de twee jaren die ik weer op mij genomen heb, mijn werk zal laten overnemen. Het aanblijven als voorzitter heeft mede te maken met de al eerder kenbaar gemaakte strubbelingen binnen Natuurplein de Baronie aangaande een andere werkwijze met werkgroepen. Ik wil dit eerst goed geregeld hebben alvorens iets over te dragen aan een opvolger. Naast het feit dat ik aanblijf zullen ook de penningmeester (Kees Wijnen) en het bestuurslid publiciteit (Ineke Buijnsters) hun taak voor weer twee jaren gaan uitvoeren.</p> <p>Inmiddels is ook de introductieavond nieuwe leden geweest, inclusief de korte rondleiding door het Hoge Vuchtpark en langs de Lage Vuchtpolder. Hiervoor was de belangstelling lager dan je zou verwachten bij een leden aanwas van ruim dertig personen.</p> <p>Er staan ons komende periode weer diverse activiteiten te wachten en ik hoop dat u daar leuke momenten aan zult beleven. Kijk vooral vaak in de agenda op onze website en houd de nieuwsbrieven bij.</p> <p>Daarnaast zijn we binnen Natuurplein de Baronie bezig om de activiteiten voor 2023 meer vorm te geven. We zoeken daarbij ook naar mensen met een specifieke interesse of kennis om deel te nemen aan de nieuwe werkstructuur met zogenaamde ad-hocwerkgroepen, die alleen voor de duur van het onderwerp als werkgroep bijeen zullen komen om een advies aan het bestuur uit te brengen en eventueel nog aande uitvoering ervan bij te dragen. Daarna heft de werkgroep zichzelf automatisch weer op. Het kan dus zijn dat één van u in de toekomst benaderd wordt via een coordinator/initiatiefnemer van zo'n werkgroepje om u te vragen uw specifieke kennis in te brengen. Ook wil Natuurplein de Baronie dit jaar invulling geven aan meer publiciteit over de activiteiten, waarbij gedacht wordt aan het uitbrengen van een soort 'glossy' om daarin aandacht te besteden aan de diverse aangesloten verenigingen. Dus mocht u interesse hebben om daaraan bij te dragen, dan horen we dat graag.</p> <p>Bert van de Haar Uw voorzitter</p>
<p>Van de redactie Als dit nummer bij jullie op de mat valt zijn alle zomergasten uit het zuiden weer terug en hebben onze broedvogels al uitgevlogen jongen. In dit nummer komen twee soorten aan bod waar het goed mee gaat; de opmars van de Bonte Vliegenvanger en de Grauwe Klauwier. Antoinette schrijft een leuk stukje over het 15-jarig bestaan van de Uilenwerkgroep.</p> <p>Veel leesplezier, Jan en Martin</p>	<p>Volgend Hupke Verzenddatum 1 september Aanleveren kopij 1 augustus</p> <p>Wenst u 't Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar; secretaris@westbrabantsevwg.nl</p> <p>Foto omslag: Bonte Vliegenvanger, R.Scherpenisse</p> <p>'t Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door: Printwall Breda</p>	

Van de secretaris

We hebben als vereniging al weer een actief voorjaar achter de rug. Leden en nieuwe leden hebben deelgenomen aan de cursus Vogels Herkennen en Vogelzang. We hebben kunnen genieten van de nieuwjaarsbijeenkomst, vier boeiende lezingen en maar liefst vijftien excursies. Mogelijk zelfs nog meer omdat er op het moment van schrijven weer een excursie bij is gekomen.

Daarnaast hadden we de algemene ledenvergadering (ALV) en de bijeenkomst voor nieuwe leden. In het vooruitzicht is nog het overleg tussen de verschillende coördinatoren en het bestuur.

En dan niet te vergeten het vele werk dat verricht wordt door onze verschillende werkgroepen met betrekking tot inventariseren, beschermen, onderhoud enz., enz.. Hulde aan alle leden die zich hier voor inzetten.

Tijdens de ALV werden twee van deze leden in het zonnetje gezet. Agnes van der Sanden en Jan Benoist mochten een presentje in ontvangst nemen voor vijftig jaar lidmaatschap.

In deze vijftig jaar zijn ze ook nog eens bijzonder actief geweest voor de vereniging. Hulde hiervoor.

Verheugend is te zien dat er zich een aantal nieuwe gezichten hebben aangemeld voor de organisatie van activiteiten.

We kunnen echter nog veel meer nieuwe gezichten gebruiken.

Als vereniging hebben we, in tegenstelling tot veel andere verenigingen, weinig schade ondervonden door de corona-pandemie. Het ledenaantal bedraagt inmiddels meer dan vierhonderd. Hieronder zitten vast meer leden die een bijdrage aan de activiteiten van de vereniging willen leveren.

Kijk dus ook eens op onze website onder 'Wie helpt er mee?' wanneer u wil bijdragen aan de activiteiten binnen onze vereniging.

Zeer verheugend is verder dat onze voorzitter Bert van de Haar in de ALV heeft toegezegd nog niet af te treden. Hij blijft aan totdat er iemand is gevonden om het stokje over te nemen.

Het beheer van de financiën werd in orde bevonden door de kascommissie waarna decharge is verleend aan het bestuur voor het gevoerde beleid en aan de penningmeester voor het voeren van de financiële boekhouding. Frans Aarts en Piet Brosens meldten zich aan voor de kascommissie voor het verenigingsjaar 2023.

Ger Duijf

Dieren in nesten

Dieren in nesten is een wekelijks programma op de Belgische televisie over dieren die in de problemen zijn geraakt. Het is aandoenlijk om te zien wat er al niet voor dieren uit de vrije natuur wordt gedaan. Zo werd een zwaan gevangen die alleen rondzwom en daarom wel eenzaam zou zijn; hij/zij werd naar een plaats gebracht waar ook soortgenoten aanwezig waren. Hoe ver kan men gaan bij het veronderstellen wat een dier meemaakt?

Ik zal een jaar of acht zijn geweest toen er een vogeltje tegen het keukenraam vloog. Het beestje ging stuiptrekkend in mijn hand dood. De tranen stroomden rijkelijk en ik was ontroostbaar. Dat was ook in de jaren dat Loeki, mijn witte konijn met rode oogjes, plotseling verdwenen was en dat jaren achtereen, kort voor Kerstmis. Toen ik besepte wat er aan de hand was besloot ik nooit meer te huilen.

Wandelaars zagen dat er op de Mark een Canadagans vastgeraakt was aan een drijvend stuk hout. De alarmcentrale 112 werd gebeld. De politie, brandweer en dierenambulance arriveerden. De gans werd gered en naar het dierenasiel gebracht. Tegenstrijdig en cynisch is dat er jaarlijks tienduizenden zomerganzen worden afgeschoten.

Hartverwarmend was ook het bericht dat Poolse arbeiders een zwaargewond vosje verzorgden in eigen huis: 'Diertje was meer dood dan levend' Emotioneel, of is het sentimenteel?, was een mededeling in het tv-programma Vroege vogels: een Kerkuil bracht een muis [zij was drachtig, Harry!] naar het nest voor het vrouwtje en de jongen. De tere en gevoelige kijkers moesten zo nodig gewaarschuwd worden met de mededeling: deze beelden kunnen als schokkend ervaren worden. Dan heeft men nog nooit een Sperwer gezien die achter onze tuinvogels aanzit en alleen veren achterlaat. Men kan een hekel hebben aan haaien en krokodillen. In ons land zijn de meningen verdeeld over de aanwezigheid van wolven en vossen. Wij weten dat deze toppredators belangrijk zijn voor de biodiversiteit. Maar schapen en kippen moeten wel beschermd worden. Als natuurliefhebber is het moeilijk je een reële mening te vormen, maar het is altijd nog beter te overdrijven dan bruut en onverschillig om te gaan met dieren alsof het dingen zijn.

Biemeus

Uit het archief: de Kievit (deel 2)

De Kievit was ooit een zeer algemene steltloper die we in alle weilanden en natte heideterreinen zagen. De waarnemingen die vanaf 1970 door de leden van de Vogelwerkgroep zijn verzameld, heeft Hans van der Sanden voor mij uit het archief gehaald. Vanaf 2008 kon digitaal worden ingevoerd op www.waarneming.nl en daarvoor gebeurde de registratie met kaartjes die de biologisch secretaris van de Vogelwerkgroep in het archief opnam. Er is dus iets over de Kievit te vertellen.

Op de verspreidingskaart van de waarnemingen van de laatste tien jaar is te zien dat met name de gebieden langs de Mark als Rooskensdonk, de bergboezems en de Lage Vuchtpolder in trek zijn bij onze waarnemers. En dat je de Kievit eigenlijk in het agrarisch gebied nog wel kunt vinden, als je goed zoekt.

Figuur 1: Verspreidingskaart waarnemingen de laatste tien jaar.

Maar hoe gaat het met de Kievit rond Breda? Ook dat is in het archief te vinden want de broedvogeltellingen van de twee weidevogelbeschermingsgebieden, de Lage Vuchtpolder en Weimeren, zijn daarin terug te vinden. Voor Rooskensdonk is dat anders: daar wordt het aantal territoria vastgesteld aan de hand van waarnemingen. Maar je kunt dankzij het inventarisatiewerk van de weidevogelbeschermers wel vaststellen dat het aantal broedparen terugloopt.

KIEVIT (FOTO P.MUNSTERMAN)

Jaar	Rooskens donk	Weimeren	Lage vught polder
2009	24	22	57
2010	30	16	47
2011	20	22	26
2012	34	22	12
2013	56	24	24
2014	42	34	16
2015	30	12	20
2016	18	16	6
2017	14	8	27
2018	14	8	13
2019	17	18	
2020	10	24	
2021		9	
2022		12	

Tabel 1: Nesten in gebieden rond Breda

In Weimeren wordt de laatste twee jaar gewerkt aan de aanleg van nieuwe moerassen. Daardoor is betreding daar niet mogelijk en worden er dus ook geen nesten meer geteld.

Is het zo dat in heel Nederland de populatie van de Kievit terugloopt? Dat weten ze bij Sovon want daar wordt dat in verschillende projecten bijgehouden. In de onderstaande figuur is dat goed te zien.

Figuur 3: Broedvogeltrend van de Kievit volgens Sovon

De gemeente Breda wil in de Lage Vucht een speciaal gebied plas-dras gaan maken, ten behoeve van met name de steltlopers. De anders in Weimeren actieve weidevogelbeschermers zijn daar nu bezig met de nul-situatie vast te leggen.

Piet van Iersel

Avifauna van Noord Brabant, F.J.H. van Erve ea. (1967)
 Atlas van de West-Brabantse broedvogels; Swev, (2007)
 Vogelatlas van Nederland ; SOVON (2018)
 Roodbergen M., van der Jeugd H., van der Wal J., van Els P. & Teunissen W. 2018. Jaar van de Kievit. Sovon-rapport 2018/27. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Het Burgemeester van Sonsbeeckpark, ca 1934- heden

Algemeen

Het Burgemeester van Sonsbeeckpark is gelegen in de wijk Boeimeer, ten oosten van de Aa of Weerijns en ten noorden van de Julianalaan, tot aan het kruispunt met de Graaf Hendrik III-laan. Een smal deel loopt door naar het noorden tot aan de Vredenburgsingel.

Het park is circa negen hectare groot, en bestaat uit enkele vijverpartijen, grote gazons en redelijk wat oude bomen.

Historie

In de vijftiende eeuw stroomde de Aa of Weerijns uit in de singel; ook de Zaanmark en andere kleine sloten voerden hun water hiernaar af. Vandaar dat het park met omgeving een natte en vochtige oorsprong heeft.

C.M. van Koolwijk (1877-1948), hoofd plantsoenen van 1922 tot in 1948, heeft het park in 1933 ontworpen in Engelse landschapsstijl en laten aanleggen vanaf 1934 tot en met 1936. (Hij ontwierp ook de Engelse tuin in het naar hem genoemde park, zie vorige Hupke)

Ook het zwembad Het Ei (1933) en het NAC-stadion hoorden toen bij het Van Sonsbeeckpark.

Op 30 mei 1936 nam W. van Sonsbeeck (1877-1969) afscheid als burgemeester van Breda (1919-1936), vandaar dat het park naar hem is vernoemd.

Zijn borstbeeld staat niet ver van de entree van het nieuwe zwembad Het Ei.

Beplantingen en aanleg

Het park is eigenlijk vrij smal en deels naar het noorden toe langgerekt, tot aan de Vredenburgsingel. Er zijn twee grote, ondiepe waterpartijen, met aan enkele oevers smalle rietvegetatie.

Verder zijn er weinig dichte beplantingen of hagen, het park is open, je kijkt er als het ware dwars doorheen.

Het bomenbestand bestaat veelal uit oude bomen in verschillende soorten waarvan een aantal nog stamt uit de tijd van de aanleg! In het noordelijke smalle deel is een kinderspeelplaats aangelegd.

De paden zijn van asfalt en goed begaanbaar.

Als gevolg van de stevige bezuinigingen werd het park in 2008 en 2012 gerenoveerd, en ontdaan van onderhoudsintensieve heesterbeplantingen, deze werden vervangen door gazons (maaien is goedkoper...)!

Vogel- en natuurkwaliteiten

Periode 1934-2000

Uit deze periode is weinig bekend over het vogelleven; de algemene gangbare soorten zullen wel aanwezig geweest zijn, een en ander natuurlijk afhankelijk van de opgroeiende beplanting.

Periode 2000-2010

In 2006 is het park met de ten noorden van het park gelegen nieuwe wijk gekarteerd. (BMP methode). De vijverpartijen werden toen uitgebaggerd, wat natuurlijk nogal wat verstoring gaf in het aantal broedvogels.

In het Van Sonsbeeckpark zijn toen zeker 22 territorium houdende soorten gekarteerd. Enkele leuke soorten waren toen Putter(1), Groenling(1), Boomkruiper(1), Zanglijster(2), Houtduif (7) Meerkoet(2 met nest), Waterhoen(2) en Staartmees(1).

Periode 2011-2020

Ik verwacht dat het in deze periode de vogelstand min of meer hetzelfde is gebleven. In 2008 - 2012 is echter een groot deel van de struikvormige beplanting uit bezuinigingsoverwegingen geroid en opgeruimd, wat zeker nadelig is geweest voor verschillende struik- en bodembroeders (o.a. Zwartkop, Winterkoning en Heggenmus), Wel hebben zich in de loop der jaren een paar nieuwe soorten gevestigd.

Tijdens de winter zijn er nabij de waterpartijen altijd wel Kokmeeuwen aanwezig, een enkele Fuut, Knobbelzwaan, Kuifeend of Wilde Eend.

Periode 2020-2023

Nieuwe vogelsoorten zijn er gekomen: Grote Canadese Gans, Halsbandparkiet (beide exoten) en soms Grauwe Gans en Krakeend.

Tijdens een rondje op 10 april 2023, later op de dag, hoorden en zagen we Zwartkop, Tjiftjaf, Merel, Zanglijster, Kool en Pimpelmees, Winterkoning, Zwarte Kraai, Kauw, Ekster, Waterhoen, Meerkoet, Wilde Eend, Soepeend, paartje Grote Canadese Gans, Roodborst, en zes Gaaien, druk elkaar wegjagend op zoek naar een territorium.

Vogels houden van Breda

Vogeltechnische kwaliteiten met aanbevelingen.

Het mooie van het park is dat het aansluit op de groene zone van de Aa of Weerijns en naar het zuiden met het Zartpark, en richting noord naar de singels, (allen onderdeel van de ecologische hoofdstructuur van de stad). Zo kunnen dier- en vogelsoorten zich bijna ongestoord verplaatsen tot zelfs in de binnenstad! Het park is niet bijzonder groot, het is meer een lange in de breedte veranderende parkstrook. De Engelse sfeer van Van Koolwijk is nog een beetje herkenbaar aan de golvende, bochtige paden en de niervormige vijverpartijen samen met de nog talrijke verspreid staande oude soms fraaie boompartijen, welke nog wel wat vormsnoei mogen ondergaan. Het noordelijke deel gelegen tegen zwembad het Ei is nog een mooie "rustige" dichte beplanting met verschillende bomen, zwaar begroeid met Klimop. Voor vele vogelsoorten biedt dit zeer goede broed-, schuil- en voedselmogelijkheden. Jammer dat het verkeerslawaaï wat afbreuk doet aan het park. Zeker voor bepaalde vogelsoorten is het lastig om boven het verkeerslawaaï uit te zingen en zich te vestigen.

Om de biodiversiteit te verbeteren is een aantal vaste planten en kruidenvakken zeer welkom: meer insecten en voedsel voor diverse vogelsoorten en een grotere beleving voor de mens....zeker om de Engelse sfeer meer te benaderen.

Dat zeker in combinatie met verruigde, minder te maaien parkdelen, in samenhang met bloeiende bodembedekkende plantensoorten; dit om een grotere biodiversiteit te verkrijgen. Een andere mogelijkheid is om bij de bestaande heesterpartijen meer beshoudende heesters te planten: voor vogels betekent dat meer voedsel in de winter en het geeft goede mogelijkheden voor insectenbloei in het voorjaar en in de zomer. Is het ook een idee om langs de Julianalaan pleksgewijs een haag te planten met grote groenblijvende bladeren, die het geluid in het park meer zou kunnen verminderen (vogelvoordeel en meer rus.)?

Kortom met enkele eenvoudige ingrepen zijn er meer mogelijkheden voor de vogelwereld te realiseren, ook andere diersoorten kunnen hier van mee profiteren. Zo kan er wat meer kleur en beleving in het van Sonsbeekpark komen.

Willem Veenhuizen april 2023

Geraadpleegde literatuur

Anonymus, 2000, Elementenplan openbaar groen, beheerdocument, Gemeente Breda, Dienst Stadsbeheer
Van Iersel P, van der Sanden A, van der Sanden H, Veenhuizen W, 2008, Vogels (houden) van Breda, NPM Breda
Jaeger De P. 2006, De hartslag van Breda, De Geus
Waarneming.nl 2022, diversen geraadpleegd
Melissen P. 2006, West Brabantse Vogelwerkgroep
Karteringsonderzoek BMP, Sonsbeek en omgeving

De jacht op vogels in Brabant.

Het gebeurt niet vaak dat er in het Hupke een artikel aan de jacht wordt gewijd. Maar er is wel aanleiding toe. Ik kreeg van onze voorzitter een mail toegestuurd met een vraag aan Vogelbescherming Nederland (VBN). Die luidde: Merel, weet jij hoe Vogelbescherming aankijkt tegen de faunabeheerplannen in de diverse provincies? Het antwoord is te lang om hier te herhalen, maar het komt erop neer dat VBN niet procedeert in deze kwestie omdat dat veel tijd vergt. Wel wordt opgemerkt dat de Wilde Eend gezien de slechte staat van instandhouding een betere bescherming verdient.

Nu moet je eerst weten dat ik jaren geleden ooit als voorzitter van de Vogelwerkgroep heb geprocedeerd tegen het Faunabeschermingsplan van de provincie Noord-Brabant. Ik ben daar toen mee gestopt omdat het een wirwar van verwijzingen naar artikels en briefnummers werd. Kortom, ik raakte de weg kwijt in de procedures, ik ben ook geen jurist en iemand met zo'n opleiding had zich misschien vasthoudender opgesteld.

In het Faunabeheersplan van de provincie Noord-Brabant staat het volgende te lezen:
De Wet natuurbescherming kent vijf wildsoorten waarop de jacht kan worden geopend: wilde eend, fazant, houtduif, haas en konijn. In de Memorie van Toelichting van de Wet natuurbescherming is toegelicht waarom die soorten voldoen aan de criteria voor de status als jachtwild. En verder...
De jachthouder heeft een wettelijke inspanningsverplichting om een redelijke wildstand in het jachtveld te handhaven of te bereiken. Dat houdt in dat het niveau van de wildstand zodanig dient te zijn dat deze bijdraagt aan het voorkómen van schade zonder dat de staat van instandhouding van de soort daar onder te lijden heeft.

Jachtslachtoffers in Brabant				
soort	jaartal	jaartal	vogelatlas	
			populaties volgens	
	2020	2021	broedparen	schatting
			minimum	maximum
wilde eend	8.000	12.000	6.940	10.140
grauwe gans	7.261	7.548	8.400	13.860
brandgans	369	376	14.000	20.000
kolgans	16	4	420	700
nijlgans	3.832	4.148	485	820
soepgans	147	154	700	800
canadese gans	4.000	4.200	12.000	16.000
knobbelzwaan	200	102	7.200	9.300
postduif	424	424	9.000	18.000
houtduif	12.000	12.009	54.230	108.460
fazant	2.300	2.500	2.960	3.670
zwarte kraai	21.000	22.000	10.430	17.570
totaal	59.549	65.465	126.765	219.320

Kortom, dat zijn niet zo heel weinig ganzen, eenden, kraaien en andere vogels. Ik heb twee jaar in de tabel opgenomen omdat één jaar geen goed inzicht geeft. Het is met deze cijfers voor ogen dus goed voorstelbaar dat veel leden van de Vogelwerkgroep een hekel hebben aan jagers en hun praktijken.

Niettemin is de vraag van de voorzitter wel relevant, zeker met betrekking tot de Wilde Eenden. In de tabel staan de gegevens die ik vond. Ter informatie ook de schatting van de aantallen broedparen in Noord-Brabant. Maar het jagersgilde praat de activiteiten meestal goed met het argument dat schade wordt toegebracht aan landbouwgewassen.

Rapporten Faunabeheer

Uit de Jaarrapportage 2020-2021 van de Faunabeheereenheid: In 2020 zijn tijdens de voorjaarsstelling in alle Wildbeheerseenheden (WBE's) samen 12.720 wilde eenden geteld. Sinds 2017 is het registreren van telgegevens van wildsoorten verplicht. Er is in het schaderegistratiesysteem (SRS) één schademelding gedaan welke mede veroorzaakt is door wilde eenden. Het betreft een schademelding op graszaad, welke voor 80% veroorzaakt is door meerkoeten en voor 20% door wilde eenden. Voor deze schademelding is geen tegemoetkomingsaanvraag ingediend.

Uit de Jaarrapportage 2021-2022 van de Faunabeheereenheid: In 2021 zijn tijdens de voorjaarsstelling in alle WBE's samen 20.703 wilde eenden geteld. Sinds 2017 is het registreren van telgegevens van wildsoorten verplicht. In 2020 zijn de telgegevens vanwege de toen geldende Corona-maatregelen onvolledig geregistreerd. Er is in SRS één schademelding gedaan welke veroorzaakt is door wilde eenden. Het betreft een schademelding op blauwmaanzaad, welke voor 100% veroorzaakt is door wilde eenden. Voor deze schademelding is geen tegemoetkomingsaanvraag ingediend.

Er worden dus wel veel Wilde Eenden geschoten. Meer dan het aantal broedparen zelfs. Geen wonder dat de populatie daalt. Daar moet dan wel opgemerkt worden dat het om een trekvogel gaat die in de winter in veel hogere aantallen voorkomt. Toch denk ik dat de voorzitter een punt heeft; de jacht kan de vogelstand van de Wilde Eend beïnvloeden. Maar of deze vogels ook de schade veroorzaken is zeer de vraag, gelet op het minieme aantal schademeldingen. Over de andere vogelsoorten zal ik niets zeggen, daarover kan de lezer van dit artikel zelf oordelen.

Piet van Iersel

1. Faunabeheerplan Noord-Brabant 2017-2023; naar een planmatig en effectief beheer; CLM, publicatienummer 917, mei 2017
2. Jaarrapport 2020-2021 van de Faunabeheereenheid
3. Jaarrapport 2021-2022 van de Faunabeheereenheid
4. Vogelatlas van Nederland ; SOVON (2018).

Aantalsschattingen van Patrijzen in Breda vanaf 2009

Bij het zien van een Patrijs, waar dan ook, raak ik nog steeds in een juichstemming; nog mooier is het zien van een toompje waar Pa en Ma samen met de pullies door de akker ploegen.

In Breda wordt het steeds moeilijker om Patrijzen te zien, laat staan met juvenielen. Sinds 2009 houd ik de stand van de Patrijs in Breda en omgeving in de gaten en daar wordt je niet bepaald vrolijk van. In het Hupke van 2020 maakte ik melding van nog vier tot zes paartjes Patrijzen in Breda.

De gemeente heeft in 2019 door Sovon een speciaal op de Patrijs gerichte inventarisatie laten uitvoeren. Zij vonden in totaal vijf territoria. In de Rith zijn door de gemeente maatregelen genomen om het biotoop daar te verbeteren door het gebruik van speciale zaaimengsels en de aanleg van akkerstroken en keverbanken. Het lijkt erop dat de Patrijs op de Rith hiervan profiteert want nog steeds worden er meerdere koppeltjes gezien, ook met jongen. Dat geeft hoop! Op allerlei plaatsen wordt er aan biotoopverbetering gedaan, veelal kleinschalig en op postzegelformaat maar alle bee(s)tjes helpen. 2020 leek een rampjaar, nog nooit waren er zo weinig patrijzsmeldingen. Maar in 2021 werden opeens veel meer waarnemingen (120) gedaan; hoe kan dat? Op plaatsen waar al jaren geen waarnemingen werden gedaan zagen diverse waarnemers Patrijzen, soms zelfs met jongen. Aan de Gilzewouwerbeek, op de Bavelseberg, in Bavel-Tervoort en in Prinsenbeek op verschillende plaatsen.

Hoe komt het dat er zoveel waarnemingen binnenstroomden: 132 waarnemingen in 2019, en het jaar daarvoor slechts 30.

Het lijkt erop dat het aantal waarnemers bepalend is, steeds meer mensen maken gebruik van Waarneming.nl.

De reproductiecijfers laten een negatief beeld zien. Bij bijna alle waarnemingen betreft het een individueel exemplaar, soms twee, maar zelden wordt er nog een toompje gezien met jongen.

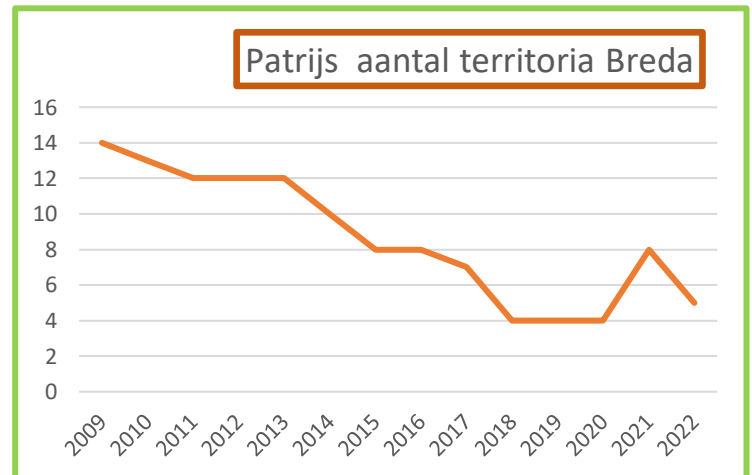
Enkele cijfers:

2019 132 meldingen

2020 64 meldingen

2021 120 meldingen ! (zie hierboven)

2022 63 meldingen, geschat aantal territoria 5 -6

FOTO, ECOPEdia.NL

Partridgeproject

Het Partridgeproject is een ambitieus project met een totaal budget van meer dan 4,5 miljoen euro. De helft hiervan wordt gesubsidieerd door Europa via het INTERREG-project.

Dankzij de INTERREG-subsidie kunnen tien voorbeeldgebieden van minimaal 500 hectare optimaal ingericht worden voor de Patrijs. In Vlaanderen liggen twee voorbeeldgebieden: één in de West-Vlaamse polders ([Ramskapelle](#)) en één in het Oost-Vlaamse Meetjesland ([Isabellapolder](#)).

In Nederland zijn twee voorbeeldgebieden ingericht, één in Noord-Brabant (de Struikwaard) en één in Zeeland (Zuid-Beveland)

Het doel van het Partridgeproject is om in vier jaar tijd de biodiversiteit van de voorbeeldgebieden met dertig procent te verhogen.

De Patrijs is de mascottesoort van het Partridgeproject. De Patrijs is immers een goede indicator van de ecologische toestand van landbouwgebieden. Als je een gebied optimaal inricht en beheert voor de Patrijs, profiteren hier heel wat andere soorten van.

In het Partridgeproject wordt samengewerkt met natuurorganisaties in Engeland, Schotland en Duitsland. 2023 is het laatste jaar van het Partridge-project en dan kan de balans opgemaakt worden wat al deze investeringen hebben opgeleverd.

Martin van Leest

Bronnen:

2016 Hupke, Patrijzen, hoeveel nog.

2017 Hupke, Patrijzen in de Baronie

2018 Hupke Gaat de Patrijs het korhoen achterna

2020 Hupke Hebben we het dieptepunt bereikt?

2022 Brabants Landschap, Interreg project

Het ideale patrijzenlandschap

Gelukkig weten we dankzij onderzoek voor een groot deel wat de patrijs nodig heeft. Patrijzen leven in open en halfopen landbouwgebieden, met een voorkeur voor akkers. Variatie in dit landschap is de sleutel voor behoud van de soort. Het liefst zien we een het landschap met een verscheidenheid aan gewassen, afgewisseld met landschapselementen als graanranden, bloemenblokken en bermen, houtwallen en hagen. Deze elementen bieden nestplekken voor de patrijs, insectenrijke vegetatie voor opgroeiende kuikens en genoeg wintervoedselaanbod voor volwassen patrijzen om de winter door te komen. De patrijs is een standvogel en blijft het liefst het hele jaar door op dezelfde plek. Hierdoor moet het gebied waarin hij verblijft ook het hele jaar door geschikt zijn. Hiervoor treffen we het hele jaar door verschillende maatregelen zoals keverbanken, bloemenblokken, insectenrijk grasland en patrijzenhagen. Deze elementen trekken veel insecten aan en bieden voldoende voedsel in de winter, ook voor andere vogels. Als het goed gaat met de patrijs, gaat het goed met de biodiversiteit in een gebied. Om deze reden is de patrijs het boegbeeld geworden van het Nederlandse akkerlandschap.

Projectwebsite partridge

Grauwe Klauwieren in West Brabant

Sinds een paar jaar is de Grauwe Klauwier in Nederland aan een enorme opmars bezig. Ook in Noord-Brabant is dit verschijnsel niet onopgemerkt gebleven. De Grauwe Klauwier is plots geen zeldzaamheid meer.

We kennen de Grauwe Klauwier voornamelijk van onze vakanties in Frankrijk, vooral in de jaren '70 –'80 van de vorige eeuw kwamen we de soort "overal" tegen, maar in ons land was het steeds zeer bijzonder om er een te zien. We moesten helemaal naar Drenthe om in het natuurgebied Bargerveen deze mooie vogels te zien. Dit gebied is altijd het bolwerk van de Grauwe Klauwier in Nederland geweest. Rond 1985 waren er nog slechts honderd broedparen in Nederland, die voornamelijk op het Bargerveen broedden. De enorme afname van het insectenaanbod en het verdwijnen van kleinschalige landschapselementen lag aan de afname ten grondslag (rapport stichting Bargerveen).

“Elk voordeel heb z'n nadeel”

De warme zomermaanden van de laatste jaren hebben een gunstige invloed op het bestand alsmede de uitbreiding van het kleinschalige natuurbeheer. Hierdoor is het aanbod van insecten vergroot. Aanplant van doornachtig gewas zoals sleedoorn en meidoorn is belangrijk en werkt zeer bevorderlijk. Sinds 2020 is de status in zeer korte tijd veranderd. Je kunt hem met enige moeite vinden; maar de soort staat nog steeds op de Rode Lijst als bedreigd. Dat wil overigens niet zeggen dat je de Grauwe Klauwier overal tegenkomt want het biotoop is zeer bepalend over het voorkomen ervan.

Enkele cijfers

Het aantal waarnemingen in Nederland (waarneming.nl):

2010 :	1426
2015:	2432
2019:	3426
2020:	7983
2022:	8269

Zie de enorme vanaf stijging vanaf 2019

In Oost-Brabant heeft Tom Heijnen onderzoek gedaan naar het voorkomen aldaar; in 2019 waren er 8 broedgevallen, in 2020 was er een flinke stijging en lag het totaal op 23 broedgevallen.

In onze contreien heeft Harry van Vugt de stand van de Grauwe Klauwieren gevolgd.

Het aantal territoria in West-Brabant:

2020:	17
2021:	15
2022;	16

In West-Brabant zijn in 2022 op zestien verschillende plaatsen Grauwe Klauwieren waargenomen. De meeste waarnemingen werden gedaan in de omgeving van 't Merkske. Op zes verschillende plekken werden individuen gezien en op de Broskens werden op twee verschillende plaatsen twee paartjes gezien.

In de omgeving van Zundert, (de Matjens, Pannenhoef, Schijf) waren meerdere paartjes aanwezig.

In Ulvenhout kwam een paartje tot broeden (Geersbroek) en op landgoed Hondsdonk is meerdere malen en paartje gezien.

Foto natuursignalen

Op de Regte Heide hebben minimaal twee paren gezeten en dicht daar tegenaan, op landgoed De Hoevens, zijn in het broedseizoen meerdere waarnemingen gedaan. Voor het eerst heeft er een paartje gezeten op de Galderse Hei, een broedgeval is niet bevestigd. Op 16 mei is er nog een Grauwe Klauwier op de Bleeke Heide gezien maar deze is later niet meer waargenomen en zal hoogstwaarschijnlijk een doortrekker zijn geweest.

Schatting

Op zeven plaatsen zijn gedurende het broedseizoen meerdere waarnemingen gedaan die op een zeker broedgeval duiden. Op twee plaatsen zijn paartjes met juvenielen waargenomen. Op zestien verschillende plaatsen zijn gedurende het broedseizoen waarnemingen gedaan. Op drie plaatsen is een eenmalige waarneming gedaan die duidt op doortrek. Het totaal aantal zekere broedgevallen zal minimaal tien zijn maar gevoeglijk kan aangenomen worden dat het aantal broedparen in West-Brabant dichterbij de twintig zal liggen. Zal het dan toch nog goed komen in grauweklauwierenland?

FOTO, RIA LAMBREGTS

Martin van Leest

Beheer:

Een belangrijke beheermaatregel voor deze soort is het herstel van heggen, houtwallen en braamstruweel in de huidige en voormalige broedgebieden. Ideaal om te broeden is een zeer dicht braamstruweel met een doornstruikje erin, solitair of in een houtkantstructuur. Bramen mogen dus niet te dikwijls worden gekleped. Ruilverkavelingen maken van kleine percelen een groter geheel, dan sneuvelen er doorgaans heel wat paaltjes en struiken, en dat is precies waar de klauwieren van houden. Ze hebben veel uitkijkposten om hun voedsel op te sporen, alsook een afwisseling van korte en langere vegetatie. Dat voedsel zijn grote insecten, zoals sprinkhanen en mestkevers. Een gericht beheer met een terughoudend gebruik van insecticiden, ook ontwormingsmiddelen bij vee is noodzakelijk, zeker in perceelsranden en kleinschalige landschapselementen als dijken en wegbermen. Gefaseerd maaien zonder bemesting van graslanden biedt meer foerageermogelijkheden. Voldoende rust moet worden verzekerd in de broedgebieden.

Uit: ecopedia/grauweklauwier

De Bonte Vliegenvanger, *Ficedula hypoleuca*

In het begin van vorige eeuw werden in Noord-Brabant slechts vier broedgevallen van de Bonte Vliegenvanger met zekerheid vastgesteld, namelijk in Breda 1927, Heeze 1934, Woensel 1943 en Tilburg 1965. Daarnaast zijn er een aantal gevallen, waarbij een zingend mannetje werd waargenomen, soms gedurende enige weken en vaak bij een nestkast, onder andere Breda 1963 rond begin juni. De Bonte Vliegenvanger is een van de best bestudeerde inheemse vogels.

FOTO, G. WASSINK

De naam

De wetenschappelijke naam van de Bonte Vliegenvanger is *Ficedula hypoleuca*. *Hypoleuca* is een samentrekking van het Latijnse hupo en lukos en betekent van onderen wit. Enkele streeknamen zijn Zwartgrauwe, Zwartkopvliegenvanger, Zwartrugvliegenvanger, Tuinekstertje, Bunte Miggesnapper (Fr.) en Zwarte Vliegenvanger (Znd.).

Kenmerken

Bonte Vliegenvangers maken zoals alle vliegenvangers vanaf een uitkijkpost korte vluchtjes om vliegende insecten te vangen. Ze wippen voortdurend met de staart. Het zomerkleed van de adulte mannetjes is op de bovenzijde zwart of leigrijs, maar de Nederlandse mannetjes van onze broedvogels zijn meestal somber bruingrijs. De mannetjes zijn te herkennen aan de witte vlekjes op het voorhoofd. Na de rui in juli-augustus hebben beide geslachten een bruingrijze bovenzijde en zijn dan in het veld moeilijk van elkaar te onderscheiden. Mannetjes hebben dan wel zwartachtige bovenstaartdekveren en staart. Het beste kenmerk is de grote vuilwitte vleugelspiegel en de witte buitenste staartpennen. De vrouwtjes zijn van boven olijfbruin en van onderen isabelwit, met een kleinere vleugelvlek. De juvenielen verschillen van jonge Grauwe Vliegenvangers, *Muscicapa striata*, door wit op de vleugels en staart. In het eerste en tweede kalenderjaar ontbreekt vaak het wit op de basis van de handpennen. De snavel is aan de basis breed. De vogel heeft een lengte van dertien centimeter en hij weegt dertien gram.

Meteen na zijn terugkeer uit Afrika zoekt het mannetje een nestholte en bakent in die omgeving een territorium af. De vrouwtjes arriveren enige dagen later. Het mannetje maakt een vrouwtje op de nestplaats attent door er op een opvallende manier op aan te vliegen en er in te glippen. Heel wat mannetjes bezitten meer dan een territorium en twee of meer vrouwtjes (polygynie).

Geluid

De roep van een Bonte Vliegenvanger is een tapuitachtig 'vie-tsuksuk' of 'fietsek'. Ook een helder herhaald 'vit vit vit' dat iets weg heeft van een vinkenroep, maar minder krachtig. Dit is vooral een alarmroep. De zang bestaat uit korte zinnestjes van variabele lengte, en nogal eenvoudig en rustig voorgedragen. De strofen vertonen telkens lichte variaties en ook de lengte varieert. Een veelgehoord strofentype bestaat uit een ritmische afwisseling van wat zagende hoge en lage noten. Het begin is echter karakteristiek, meestal eerst een paar hogere noten, dan een variabel motief dat twee à drie keer herhaald wordt: 'swit swit psi pwi pwi pwi'.

De zangperiode is vrij kort, van half april tot begin juni, met een piek in de laatste drie weken van mei. Maar let op bij het inventariseren, houd er rekening mee dat in sommige jaren een belangrijk deel van de mannetjes ongepaard blijft. Dit komt waarschijnlijk het meest voor aan de rand van het verspreidingsgebied, waar het habitat minder geschikt is.

Voedsel

De Bonte Vliegenvangers zitten gewoonlijk rechtop op en vangen dan vliegend de vliegende insecten of plukken rupsen van blaadjes. Ze keren zelden naar de startplaats terug en zoeken ook voedsel op de grond.

FOTO, RIA LAMBREGTS

Voorkomen

Hoewel er in 2018-2020 naar schatting 21.000-26.000 paren Bonte Vliegenvangers in ons land broedden, vestigden ze zich pas betrekkelijk recent hier. Namelijk in 1903. De oorzaak hiervan is de westwaartse uitbreiding vanuit Midden-Europa. Het plaatsen van nestkasten speelde een belangrijke rol in de sterke uitbreiding vanaf de jaren vijftig en doet dat waarschijnlijk nog steeds.

De dichtheden in Noord-Nederland zijn gemiddeld twee keer hoger dan in Midden Nederland. Op plaatsen met veel nestkasten kunnen de dichtheden sterk afwijken van het normale patroon. In Zuid-Limburg ontbreekt de Bonte Vliegenvanger nagenoeg. Opvallend, gezien het ogenschijnlijk ideale habitat. Maar je moet je realiseren dat de Bonte Vliegenvangers zich in ons land aan de zuidgrens van hun verspreiding in het Europese laagland bevinden. Twintig jaar geleden verwachtte men dat de Bonte Vliegenvangers door het steeds warmer wordende voorjaar sterk in aantal zouden afnemen. Als Afrikagangers zouden ze hun broedcyclus onvoldoende kunnen afstemmen op de sterke vervroeging van de voedselpiek (meestal rupsen). Dit gold vooral in loofbossen waar die voedselpiek relatief kort duurt, met voedselgebrek voor de nestjongen als gevolg. Inderdaad namen de aantallen tussen 1984 en 2002 sterk af. Daarna zette echter een onverwachte toename in, het sterkst in Zuid-Nederland (zie figuur 1) . Uit onderzoek naar het broedgedrag van Bonte Vliegenvangers blijken de aankomstdata uit de wintergebieden inmiddels toch vroeger te worden en bovendien wordt er steeds sneller na aankomst overgegaan tot broeden. Hierdoor is meer tijd beschikbaar voor de ontwikkeling en het opvetten van de jongen. Recent worden zelfs regelmatig tweede broedsels vastgesteld. Dat was voorheen een zeldzaamheid. De vogels lijken dus (vooralsnog?) beter op klimaatverandering te kunnen inspelen dan eerder gedacht. De Nederlandse Bonte Vliegenvangers vertrekken eind juli/ begin augustus naar hun overwinteringsgebieden in het westen van Voorkust, Guinee en Liberia.

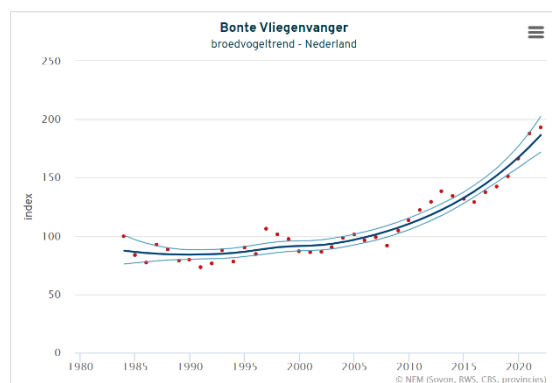
Broedbiologie

Bonte Vliegenvangers broeden in loof-, naald- en gemengde bossen op de zandgronden. Ze komen in lagere dichtheden ook voor in tuinen en parken. Naar schatting broedt de helft van de Nederlandse populatie in nestkasten. De andere helft broedt in natuurlijke holtes. Door het ouder worden van de bossen is het aantal natuurlijke holtes toegenomen. De Nederlandse broedpopulatie is sinds 1990 ongeveer verdubbeld, vooral na 2002. Tot dat moment leek juist sprake van enige afname. In de ons omringende landen nam de Bonte Vliegenvanger ook recent nog in aantal af. Vanaf ongeveer 2010 zijn de regionale ontwikkelingen in ons land sterk uiteen gaan lopen. De sterkste toename, gemiddeld 9 procent per jaar, vond plaats in Noord-Brabant en Noord-Limburg. In Noord-Nederland is de recente toename bescheiden. In Oost-Nederland zijn de afgelopen twaalf jaar de aantallen stabiel, na enige toename in de voorgaande periode. Op de Veluwe is de stand al sinds 1990 niet structureel veranderd. Achter deze variatie gaat een verschil in trends tussen bostypen schuil. Bonte Vliegenvangers doen het in naald- en gemengde bossen beter dan in pure loofbossen. In de loofbossen op de zeer voedselarme zandgronden van de Noord-Veluwe werden in 2020 in bijna 20 procent van de nesten een of meer jongen met een slechte botontwikkeling gevonden. Waarschijnlijk een gevolg van kalkgebrek door een combinatie van structurele bodemverzuring en droogte, waardoor o.a. miljoenpoten minder beschikbaar waren. Gemiddeld komen eiken in Nederland nu drie weken eerder in het blad vergeleken met zestig jaar geleden. Rupsen, die graag het jonge, groene eikenblad eten, moeten daarom ook eerder uit het ei kruipen. En dat betekende voor de Bonte Vliegenvangers dan weer dat ze eerder terug moesten komen uit hun winterverblijf en eerder de eieren moesten leggen. Ze voeren de groeiende jongen immers veel rupsen. Onderzoek liet zien dat de Bonte Vliegenvanger de vervroeging niet bij konden houden (Both et al. 2006). Het aantal Bonte Vliegenvangers nam af. Ecologen vreesden voor zogeheten "mismatches" en het uit de pas lopen van biologische processen. De laatste tien jaar nemen de aantallen niet verder af. Zoals eerder in dit artikel al aangegeven zou dit kunnen komen doordat de Bonte Vliegenvangers in staat waren om de timing van hun aankomst steeds beter aan te passen. Hoe dat kan is nog niet duidelijk.

De eerste eilegdatum (zie figuur 2) werd sterk vervroegd in de jaren negentig, stabiliseerde vervolgens tussen 2000 en 2016, en zet de laatste jaren weer door. De eerste eilegdatum was begin jaren tachtig gemiddeld rond twaalf mei, in de laatste jaren is dit al begin mei. In 2020 legde een Bonte Vliegenvanger haar eerste ei al op 13 april en viel het gemiddelde zelfs al op 30 april. Andere broedparameters laten minder uitgesproken veranderingen zien. Maar ook de legselgrootte en het aantal uitgevlogen jongen lijken wat te zijn toegenomen. In de jaren tachtig vlogen er gemiddeld 6,11 jongen per succesvol nest uit, vanaf 2010 is dat 6,24 jongen.

Aantalsontwikkeling

broedvogeltrend

FIGUUR 1

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Dit kleine verschil kan de toename van de Bonte Vliegenvanger echter niet verklaren. Het vrouwtje legt 5-7 bleekblauwe eieren, die ze alleen bebroedt. Beide ouders verzorgen de jongen die na 15-16 dagen vliegvlug zijn.

De meeste vogels leggen hun eieren eerder dan in mei. Terwijl de Bonte Vliegenvangers hun jongen al voeren, is de Grauwe Vliegenvanger, *Muscicapa striata*, nog bezig met het leggen van haar eieren.

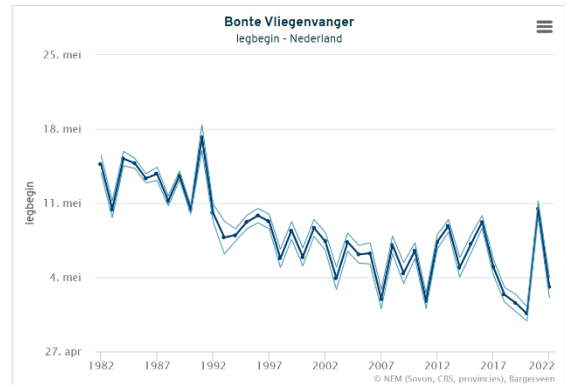
De landelijke populatie wordt op 19.000-23.000 'paren' (territoriale mannetjes) geschat. (2018).

Hans van der Sanden

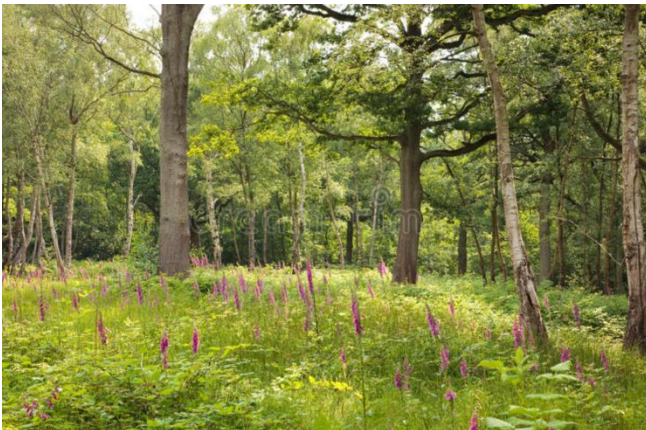
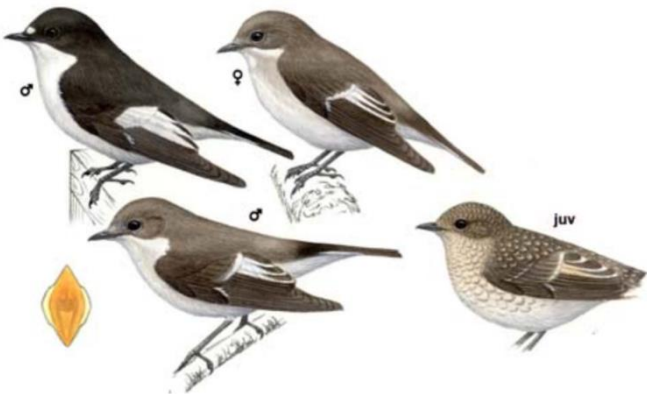
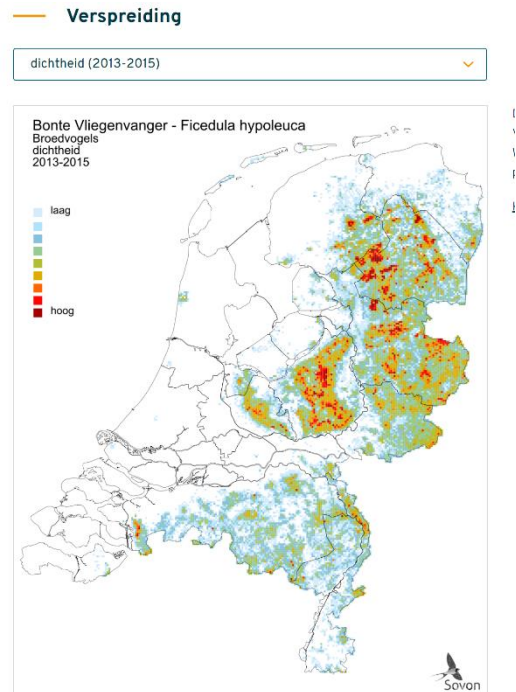
Literatuur

SOVON 1987. *Atlas van de Nederlandse vogels*
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000*
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. *Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering.* Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen
Broedvogels in Nederland 2020. Sovon Vogelonderzoek Nederland
Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967
Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen 2007.
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda
Archief West Brabantse Vogelwerkgroep.

legbegin

FIGUUR 2

BIOTOOP BONTE VLEGENVANGER, FOTO'S, MARTIN VAN LEEST

Vijftien jaar Uilenwerkgroep

Dit jaar bestaat onze Uilenwerkgroep vijftien jaar, een reden om even terug te kijken op wat eraan vooraf ging en hoe nu de stand van zaken is.

In een van de afleveringen van het blad Vogels van Vogelbescherming Nederland uit 1998 stond een oproep van de net opgerichte organisatie Stone. Men zocht 'geestverwanten' die zich betrokken voelden bij de bescherming van de Steenuil in Nederland. Dat leek me wel wat. Ik heb me direct opgegeven en een van de eerste bijeenkomsten van Stone meegemaakt. Doel van Stone was en is nog steeds om de populatie van Steenuilen terug te brengen op een niveau van rond de jaren vijftig van de vorige eeuw.

Een netwerk van steenuilenvrijwilligers werd opgezet, in elke provincie een coördinator gezocht om de boel aan de gang te helpen en allerlei plannen werden bedacht hoe we het beestje moesten gaan helpen.

Kortom, in een korte tijd is heel veel publiciteit geweest en veldwerk verricht en dat heeft de Steenuil van de ondergang gered. In West-Brabant hebben we vanaf 1999- 2003 een grootschalige inventarisatie uitgevoerd speciaal gericht op het voorkomen van Steenuilen. Meer dan 100 vrijwilligers hebben hier aan meegedaan. Het veldonderzoek heeft uiteindelijk meer dan 450 verblijfplaatsen/territoria van de Steenuil opgeleverd. De meeste territoria waren gelegen in het kleinschalige buitengebied en het waren bijna allemaal 'vrije' broedgevallen: broedgevallen in knotbomen, gaten en spleten in schuurtjes en oude boerderijen en dergelijke. Het buitengebied veranderde snel van karakter, grootschaligheid was het credo. En de Steenuil was er de dupe van.

Een reddingsplan was in de maak, het Plan van Aanpak van Vogelbescherming moest soelaas bieden.

Nu we wisten waar de Steenuilen in de omgeving zaten, konden we gericht aan het werk om daar hulp te bieden door het plaatsen van zelf in elkaar geflanste nestkasten. Ondertussen hadden we in West-Brabant een degelijk netwerk opgebouwd; steeds meer vrijwilligers kwamen ons te hulp en ook Brabants Landschap kreeg 'lucht' van ons. In 2008 hebben zij een soortbeschermingsplan Uilen op poten gezet en ik ben daar vanaf begin bij betrokken geweest. In Breda en omgeving was ik met Theo van Rijen en Herman Schriks druk bezig om kasten te maken, te controleren en territoria in kaart te brengen. Enkele jaren later zijn daar steeds meer mensen uit onze Vogelwerkgroep bijgekomen om ons te ondersteunen en in 2008 hebben we de Uilenwerkgroep opgericht waar ik nog steeds de coördinator van ben. Breda is verdeeld in tien gebieden met in elk gebied een coördinator met een of meerdere veldmedewerkers. Het enthousiasme van alle groepen is geweldig, het vinden van een nieuw territorium, de contacten met de erfbewoners en natuurlijk het vinden van juveniele uiltjes maakt al dat werk onvergetelijk. Onze kasten hoeven we allang niet zelf meer te maken, die krijgen we van Brabants Landschap. De uilenorganisatie is nu in professionele handen en wordt in geheel Noord-Brabant breed gedragen door vele vrijwilligers.

Mijn dank gaat uit naar mijn veldmedewerkers, Peter Brabander, Frans Jacobs, Raymond van Breemen, Merlijn Hoftijzer, Harry van Vugt, Jan Broekman, Jan Benoist, Frans Snijder, Piet Hendrickx, Ellie Pruiksmas, Sylvia van Nes, Egbert Eilander, Antoinette en Jos van der Wildt, Tonny en Rob Fischer.

Martin van Leest

Vijftien jaar uileninventarisatie, een jubileum

Het was op 12 februari 2008 dat ik mijn vinger opstak tijdens een informatieavond in het stadskantoor van Breda over het inventariseren van Steenuilen in het buitengebied. Toen begon ons "nieuwe leven"!

Tonny dacht onmiddellijk, "wat doet zij nou"? Wij hebben dan nu wel de vogelcursus voor beginners gevolgd, maar we hebben nog nooit een uil gezien!! Gaan wij die dan nu inventariseren? Ja dus. Wij konden een mp3-speler met uilengeluid ophalen op het stadskantoor en kregen een kaart mee met de punten waar wij de uilen-territorium-roep moesten gaan afspelen. Als daar dan een Steenuil in de buurt zit, roept deze terug (zegt de theorie van het gedrag van uilen). Ons was het mooie Markdal als inventarisatiegebied toegewezen. We hebben wel eens gedacht, dat is vast omdat daar niet eerder uilenactiviteit is gesignaleerd, dan kunnen die onervaren vogelaars in ieder geval weinig verkeerd doen.

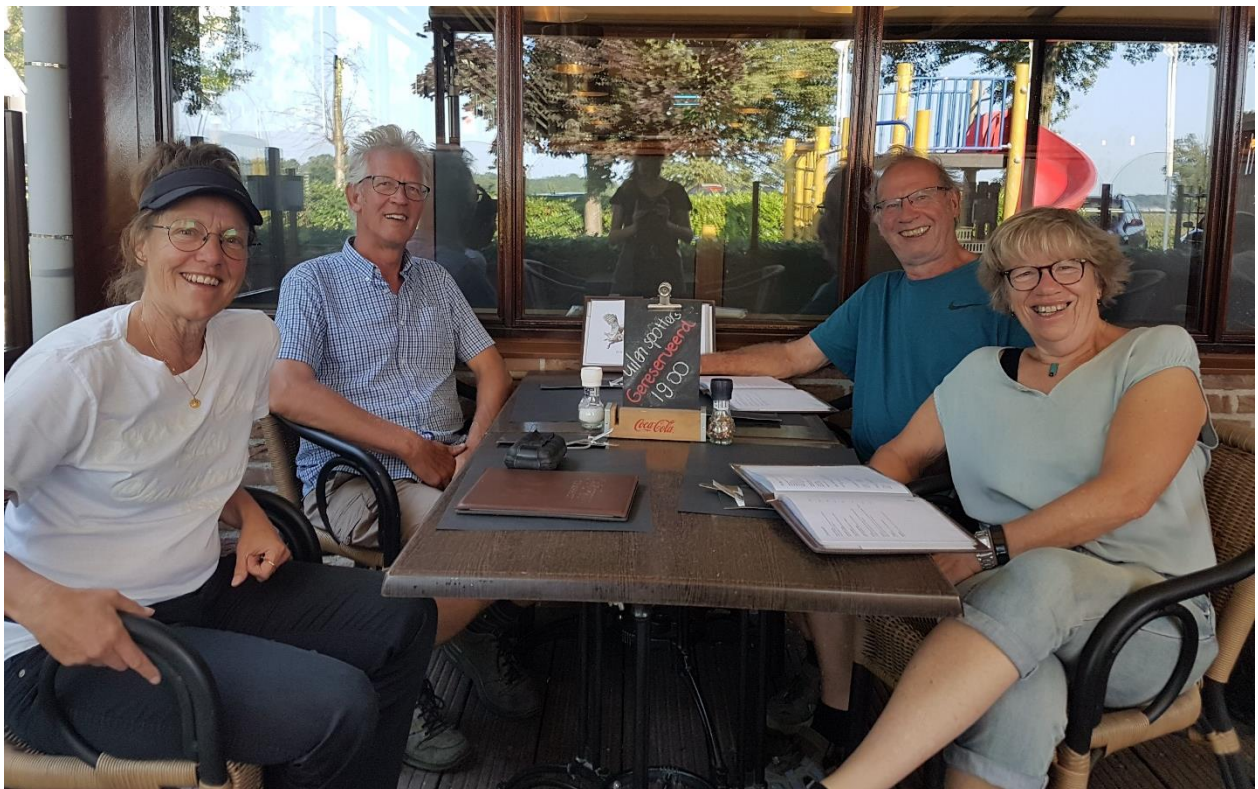
Maar wij, Tonny en ik, gingen dat niet alleen doen. Twee vrouwen alleen in het donker dat Markdal in is misschien ook niet verstandig en zeker minder plezierig. Onze Rob en Jos zijn graag waar wij zijn (meestal dan toch) en zij waren dus ook altijd van de partij. Met z'n vieren op de fiets, gettoblaster achterop (want die mp3speler gaf niet veel geluid in zo'n wijds buitengebied. Bovendien waren de batterijen in een koude donkere nacht ook wel erg snel op). Pen en papier bij de hand en genieten maar. Want wat is dat Markdal mooi, ook in het donker en er is altijd wel wat te zien of horen. Waren het geen Steenuilen dan soms wel Bosuilen en wij hoorden zelfs de stilte van de heldere nacht! Je kan natuurlijk niet met een lege maag het Markdal in fietsen dus hebben wij er de gewoonte van gemaakt om voordat wij met onze inventarisatie begonnen, ergens uit te eten. Wij hebben zodoende veel restaurants in het Ginneken en omgeving bezocht.

Met een glimlach en een volle buik reden wij het Markdal in, de avond kon al niet meer stuk. Declareren konden wij deze "onkosten" niet, maar dat weerhoudt ons er natuurlijk niet van deze goede gewoonte te continueren.

Na onze eerste ronde op 5 maart 2008 mailde ik enthousiast naar Martin van Leest, al sinds jaar en dag (wat ons betreft) de uilenman van de Vogelwerkgroep, "Here are the results of telgebied 6". "Op het telpunt direct na de tunnel onder de snelweg heeft een Steenuil van zich laten horen". De reactie nog diezelfde dag was: "heel mooi dat jullie daar een Steenuil hebben gehoord. Ik heb hier al in geen jaren iets gehoord of gezien". "Was het de territoriumroep?" Wij lazen deze vraag toch wel een beetje als: "weten jullie dat wel zeker? Nu brengt deze reactie een glimlach op ons gezicht, maar toen niet hoor.

Na de eerste drie inventarisatieronden voor de gemeente Breda hebben wij ons aangesloten bij de uilenwerkgroep van de West Brabantse Vogelwerkgroep. Wij kregen natuurlijk weer het werkgebied Markdal en hebben het viertal uilenkasten rondom de Mark voor het eerst geïnspecteerd en schoongemaakt. Toen begon eigenlijk ons "zware leven"! De trappen op voor de kerkuilenkast in de toren van de Hervormde kerk in het Ginneken, en dat met twee mensen met hoogtevrees. Van de kerkuilenkast in de kapel van Bouvigne konden wij de opening niet eens vinden, zo donker was het daar in die afgesloten nok van het dak. Volgende keer dus een zaklamp meenemen. En zo leerden wij iedere uilenronde weer wat bij.

Door de slechte weersomstandigheden en het niet goed functioneren van de geluidsapparatuur is voor 2009 besloten de inventarisaties met geluid voor de gemeente Breda nog een keer te herhalen. In dat jaar zagen wij ze niet vliegen..... maar wel onze eerste uil, weer vlakbij de tunnel onder de snelweg. Ook liet Martin weten dat hij ingaande 2010 een uileninventarisatiegebied voor ons had weten te regelen tegen de grens van Etten-Leur en Breda, nagenoeg in de achtertuin van mij en Jos.

Ingaande maart 2010 zijn wij daar eerst begonnen met een inventarisatie met geluid, zoals wij dat gewend waren. Dit leverde ons een niet mis te verstane reactie van een uil op, op een plek waar tot en met vandaag (dertien jaar later) ieder jaar Steenuilen worden gesignaleerd. Ons eerste territorium was dus een vrij broedgeval en dat is toch wel knap voor deze beginnende uileninventariseerders. De uil vloog ons bijna aan en wij wisten niet hoe snel wij het geluid uit moesten zetten. Op 19 april zagen wij onze eerste Steenuil op het dak van een schuur zitten. Eind mei gingen wij dan eindelijk aan de slag met de controle van een twaalfstal kasten in "ons" gebied, want zo kan je dat gebied best wel noemen (hoewel er natuurlijk helemaal niets van ons bij is).

Naast het feit dat het uilen inventariseren natuurlijk heel leuk is, is het contact met mensen voor ons minstens zo belangrijk. Ik heb wel eens geschreven dat "de contacten met de bewoners zo plezierig zijn dat het controleren van de kasten niet echt opschiet!" Wij ontdekken ook kasten die niet op de gekregen lijst staan, maar wel een bezetting van uilen hebben. Het is dus wel goed dat IVN Etten-Leur dit gebied heeft overgedragen, want er is duidelijk te weinig mankracht geweest om de controles en inventarisaties goed te doen. Wij als beginners ontdekken al van alles nieuws, en dat maakt het natuurlijk wel extra leuk. Het is mooi dat, nu IVN weer mensen genoeg heeft met belangstelling voor de uilenwerkgroep (zo hoorden wij), zij dit gebied nog steeds aan ons toevertrouwen en wij zullen dat vertrouwen zeker niet beschamen.

Ook al die bijzondere vondsten in de kasten waren memorabel. Zo vonden wij in het prille begin een Watersnip in een uilenkast. We moesten wel bij de vogelkenners navragen wat dat nou weer voor een mooie vogel was. En hoe komt die in een steenuilenkast? Er sprong eens een eekhoorn uit de kast, precies op het moment dat Jos, met hoogtevrees, ook eens een controle deed op de ladder. Hij is daar gelukkig niet afgevallen maar sindsdien heb ik hem niet meer op een ladder gezien! Later troffen wij in dezelfde kast hoornaars aan. En dan die jonge poezen in een kast in de nok van de schuur. Op hetzelfde adres een grote hoeveelheid winterslapende dagpauwoog-vlinders. En Rob en Jos dan, onder de vlooiënbeten. Als ik dit allemaal weer eens recapituleer wordt het toch wel meer en meer een **zwaar leven**, dat uilenwerkersleven!!

Bijkomend voordeel van dit harde werken zijn ook wel al die interessante uilenavonden en lezingen van Brabants Landschap en Natuurpunt uit België. Niet te vergeten de mooie excursies die Martin heeft georganiseerd in uilengebieden elders in ons land. Onze Belgische uilenvrienden weten er zeker ook iets leuks van te maken. We bezochten vele uilendagen en vonden soms aanleiding er dan een hotelovernachting aan te koppelen. Nog steeds drink ik een "Wolf" met Leuven in gedachten, en dat "Steenuilke" zagen wij voor het eerst op een uilenbijeenkomst in Herzele, in de plaats waar ook de brouwerij staat. Wij bezochten in 2013 een bijeenkomst van Natuurpunt in Mechelen en wisten toen niet dat wij voor hen eigenlijk al ervaren uilenwerkers waren. In 2023 vierden zij namelijk hun 10-jarig jubileum (en wij dus ons 15-jarig jubileum).

In 2012 mochten wij als inmiddels toch wel ervaren uilenwerkers een PowerPointpresentatie verzorgen voor alle deelnemers in onze uilenwerkgroep en toen wij daar mee bezig waren (foto's verzamelen, verhalen bedenken) dachten wij wat een voorrecht het is om dat uilenwerk te mogen doen. En wij vinden dat nog steeds een groot voorrecht en genieten er iedere keer weer van.

In 2013 deden wij - met moeite - afstand van het gebied langs de Mark dat weer werd opgenomen in het inventarisatiegebied van Martin, die hier ook al andere soorten jaarrond inventariseert. Wel mogen wij de kerktoren in het Ginneken en de kapel op Bouvigne tot de dag van vandaag blijven bezoeken. Wij voelen ons daar, als wij met Mark de tuinman door de mooie tuin van Bouvigne lopen, altijd wel even adellijke gravinnen!

We doen nu dus al vijftien jaar onze uilenrondjes en ze gaan de laatste jaren meer en meer op "routine". We weten inmiddels in grote lijnen wat waar te verwachten is. Maar dan zijn er toch altijd en gelukkig weer verrassingen. Zo hadden we in 2022 een topjaar met vijf kasten met jonge uilen (in totaal zestien jongen) en dat ook nog eens op de meest onverwachte plaatsen. In de twee "mannenkasten" die wij bij de vrije broedgevallen hadden geplaatst, lagen bij een eerste controle eieren en bij de tweede troffen wij vier jonge uilen aan. In een onduidelijke eigengemaakte uilenkast in de nok van een Vlaamse schuur zagen wij, na serieus klimwerk van Rob, vier steenuileneieren liggen. De uilen zijn groot geworden, geringd en de kast is met hulp van Brabants Landschap en assistentie met valbeveiliging, in het najaar lager gehangen.

Het leven is goed in het Brabantse land en wat is het een voorrecht dat wij hier wonen en ons hier in onze "nieuwe" hobby kunnen storten. Wij waarderen het zeer dat Martin, coördinator van de Uilenwerkgroep, ons het vertrouwen heeft gegeven, ons wegwijs heeft gemaakt en de uileninventarisatie met ons aandurfde. Je zou een boek kunnen schrijven over alle bijzondere ontmoetingen en voorvallen die we in de loop der jaren hebben mogen meemaken.

Ons nieuwe leven als uileninventariseerders is weliswaar een zwaar leven, maar we zouden niet anders willen !!

Rob, Tonny, Jos en Antoinette (van der Wildt)

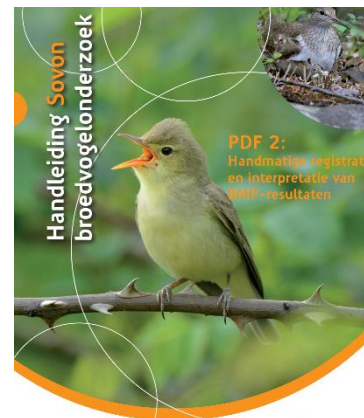
Uitsluitende waarnemingen

Een belangrijk uitgangspunt bij het vastleggen van waarnemingen (zeker van broedvogels) is: elke genoteerde vogel betreft een nieuwe vogel(s), een paar of een territoriaal individu. Daarom zijn uitsluitende waarnemingen belangrijk. Er zijn twee typen uitsluitende waarnemingen. Of tegelijk vastgestelde, met zekerheid verschillende vogels, bijvoorbeeld twee tegen elkaar zingende Merels. Of vogels na elkaar vastgesteld, waarbij het onwaarschijnlijk is dat het om hetzelfde individu gaat, bijvoorbeeld een zingende Boompieper in een boomtop en honderd meter verderop opnieuw een Boompieper. De interpretatie of het om één of twee territoriale vogels gaat, moet in het veld gemaakt worden.

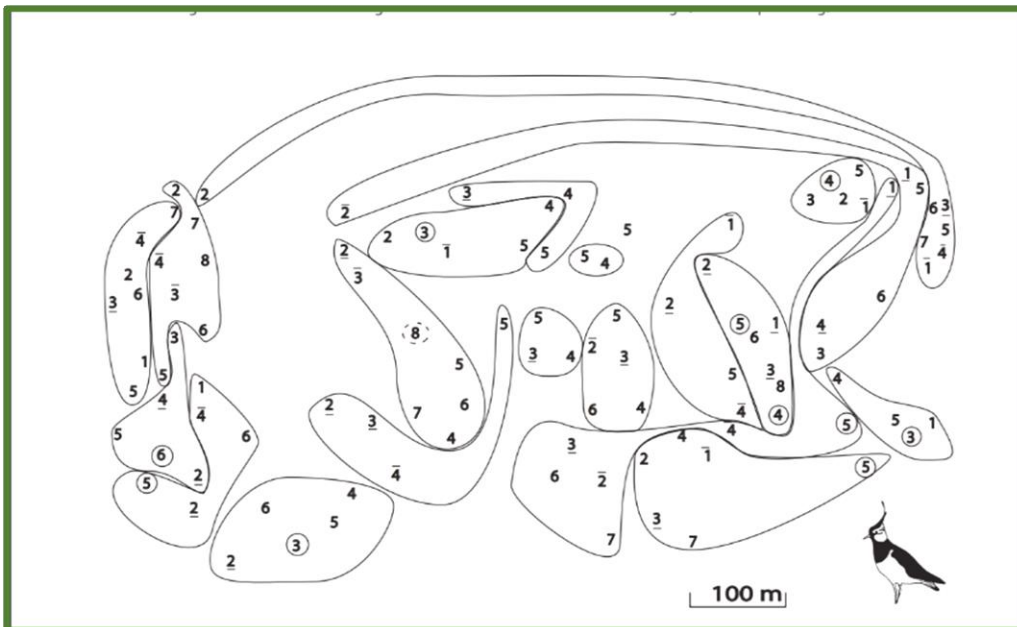
Let op! Uitsluitende waarnemingen zijn belangrijk voor de bepaling van het aantal vogels, territoria of paren. Sommige soorten hebben een grote actieradius en kunnen zich in korte tijd over forse afstand verplaatsen. Denk aan eenden, roofvogels, spechten en Koekoek, maar ook kleine zangers als Braamsluiper en Cetti's Zanger. Als een waarschijnlijke verplaatsing van een al eerder tijdens het bezoek waargenomen vogel heeft plaatsgevonden, geef deze dan niet nog een keer door.

Ook broedvogels kunnen zich verplaatsen of de waarnemer over enige afstand volgen (zeker bij geluidsnabootsing). Dit kan op zijn beurt weer een reactie teweeg brengen bij soortgenoten. Let dan dus op of het op een nieuw individu gaat. Geef bij meerdere vogels de juiste of geschatte aantallen door. Alleen de soort aangeven met één als je meerdere vogels hebt gezien, zeg niets. Zie je een groep ganzen in een gebied en je noteert slechts één gans, zeg dit niets over het gebied. Zijn het duizend ganzen dan betekent dit dat het een belangrijk foerageergebied is voor die ganzen.

Hans van der Sanden

Centraal Bureau voor de Statistiek

Uit: Handleiding Sovon BMP

Winterklaar

Een aantal jaren geleden hebben mijn vrouw en ik besloten om onze voor- en achtertuin volledig anders in te richten. In de droge zomer van 2018 was er flink wat van de beplanting afgestorven. Die was nog grotendeels de erfenis van de vorige bewoners: fanatieke tuiniers die dol waren op bloeiende perken met exotische bloemen en die kwistig de gieter en kunstmestkorrels hanteerden.

Omdat onze regenton niet afdoende was en ik weiger om grote hoeveelheden drinkwater te gebruiken om mijn plantjes groen te houden, was aan het einde van dat jaar het grasveldje in de voortuin een soort halfwoestijn geworden. Ook waren er wat heesters doodgegaan en waren er nog maar weinig geraniums en andere felgekleurde, maar nogal kwetsbare bloemen over. Nou bestaat de bodem van onze tuin vooral uit gelig zand met een beetje leem erin. Water zakt er ofwel als een dolle doorheen, of het stroomt er vanaf als druppels van een eend. Met andere woorden: niet de ideale omgeving voor veeleisende planten. Daar komt nog bij dat voortuin op het zuiden ligt en het er echt behoorlijk heet kan worden. Omdat we het toch wat saai vonden om alleen maar pollen kweekgras te hebben, bedachten we dat we droogtebestendige planten wilden aanplanten. En dan het liefst inheemse soorten, zodat ook de lokale insecten er nog wat aan zouden hebben. Dus staan er sinds een paar jaar wilde anjers, venkel, lavendel, rozemarijn en nog zo wat andere planten in de tuin die nauwelijks extra bewaterd hoeven te worden. Toegegeven, volledig inheems zijn ze niet allemaal: er zitten nogal wat Mediterrane varianten bij. Nou wordt ons zomerweer tegenwoordig ook steeds meer als dat van Zuid-Frankrijk, dus dan zijn die twee dingen weer met elkaar in balans.

Bijna alle planten die we nu hebben zaaien zichzelf uit. De kunst is dus om de zaailingen in het voorjaar te herkennen en ze tijd te geven op te groeien en niet al te fanatiek tussen de bloemperken te gaan wieden. Nu is bloemperk een heel relatief begrip. De jonge plantjes komen op waar ze willen en waar ze aanvankelijk nog soort bij soort stonden, beginnen ze zich nu te vermengen in een bijna natuurlijk ogende gemeenschappen (met wat fantasie). Er vindt dus successie plaats, een opvolging van soorten: sommige zijn verdwenen, maar andere kwamen spontaan aan en mogen blijven, zoals wild speenkruid bij de vijver.

Nou klinkt dat allemaal nogal idealistisch: halleluja, we laten de natuur haar gang gaan! Maar als ik dat zou doen, dan zou na verloop van tijd dat vermaledijde saaie kweekgras weer gaan domineren. Er moet dus wel wat werk worden gedaan door te wieden, uit te dunnen en te verplanten. Toch een beetje zoals natuurbeheer in heel Nederland. Als je daar niet af en toe een beetje in tuiniert, dan wordt het allemaal hetzelfde en ook vrij saai met een dominantie van brandnetels, bramen en (kweek)gras. Er is wel een ding dat volgens mij volledig kan worden afgezworen en dat is de tuin 'winterklaar' maken.

De tuin is op zijn winterklaarst als je er zo weinig mogelijk aan doet. Dode bladeren en stengels en uitgebloeide bloemtrossen zijn een fantastische schuilplek voor overwinterende insecten en ander kruipend en vliegend spul. Ik heb onze tuin niet winterklaar gemaakt en daarom is hij nu helemaal voorjaarsklaar. Vanmorgen zag ik dat het veenmos dat onreglementair was opgekomen bij de vijver en dat ik desondanks heb gedoopt, bezocht werd door een fanatieke vrouwtjesmerel. Snavelvol na snavelvol mos verzamelde ze en dook in de klimhortensia, waar ze kennelijk een nest aan het stofferen is. Ik ben blij dat ik dat rommelige mos heb laten staan en de hortensia niet te kort heb gesnoeid. De Merel is klaar voor het voorjaar en ik ook.

Leo Nagelkerke

FOTO'S MARTIN VAN LEEST

Hans van Kluiven

Op 11 januari 2023 was er na twee jaar weer een Nieuwjaarsbijeenkomst. Traditiegetrouw kijkt iedereen uit naar de onderhoudende quiz. Je kon maximaal 31 punten scoren. Hans werd winnaar met een score van 25 juiste antwoorden. De Gouden Veer mag een jaar lang op zijn schoorsteenmantel staan. Wie is deze vogelaar en waarom weet hij zoveel van vogels?

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Het is een hobby die ik vooral combineer met fotograferen. De foto's gaan op Instagram en op een website. De hobby is breder dan alleen vogels. Ook vlinders, libellen en zoogdieren worden op de foto gezet. Als je in de 'natuur' bent kun je het mooi combineren. Door de week heen gaan er best wat uurtjes inzitten. Dus het is best een belangrijke invulling van vrije tijd.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

De Vogelwerkgroep wordt gedragen door een aantal fantastische vrijwilligers. Ik geef het je maar te doen, elke drie maanden een blad in elkaar zetten, website onderhouden, cursussen geven en plannen, excursies houden, contacten met instanties en organisaties onderhouden, leden werven etc. etc. De mensen zijn erg enthousiast en dat werkt stimulerend. Doordat ik eind 2021 een andere hobby heb laten vallen was er ruimte voor invulling van dagdelen. Dat is fotograferen van vogels geworden. Alleen kon ik maar een klein aantal soorten herkennen. In begin 2022 ben ik gestart met de cursus Vogels Herkennen, in het najaar 2022 volgde de cursus Van Kijken naar Waarnemen en op dit moment (april 2023) doe ik de cursus Vogelzang. Ik weet nu iets meer en kom erachter dat je actief met waarnemen en kennis opdoen moet bezig blijven. Door de werkgroep doe je ook contacten op met gelijkgestemden. De Vogelwerkgroep biedt een platform om je hobby in te vullen, ontbrekende kennis aan te vullen en met geïnteresseerden over vogelen te praten.

Waarom ben je lid geworden?

Om te leren naar vogels te kijken, waarnemen en soortenkennis op te doen. Samen met anderen je hobby te delen.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Ik ben nog niet zo lang bezig dus ik kan niet putten uit een lange ervaring. Na het fotograferen van een vogel, thuis ontdekken dat er ook nog andere vogels op staan of meerdere van dezelfde soort is toch wel vreemd.

Wat is je lievelingsvogel?

Ik heb geen specifieke voorkeur. Het is leuk om kleine, snelle vogeltjes op een leuke manier te fotograferen. Vuurgoudhaan, Goudhaan, IJsvogel etc. zijn een echte uitdaging. Ik vertik het om dit in een commerciële vogelhut te doen. Daar zit dan voor mij te weinig uitdaging in. Het is te gemaakt, geënceneerde fotografie. Ook uilen behoren tot de favorieten.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Na de cursus Vogels Herkennen hebben vier cursisten een eigen groepje gevormd. Minimaal eens in de maand trekken we er gezamenlijk op uit. We gaan dan naar een gebied waar we op een excursie al eens zijn geweest of een van de gebieden die op de website staan van de Vogelwerkgroep. Het kan ook zijn dat een van ons naar een interessant gebied is geweest en de anderen dan daar mee naar toe neemt. We vullen elkaar goed aan en leren veel van elkaar op het gebied van herkennen van zang en soorten. Voor de groepsleden die niet mee konden wordt een verslagje gemaakt. Verder loop of fiets ik regelmatig in de polders bij de Haagse Beemden of een ander gebied. Tijdens het vogelen zet ik de vogels die ik zie in de app iObs. De foto's voeg ik naderhand thuis toe. Mooie foto's gaan op Instagram en van elke soort die is gefotografeerd plaats ik er minimaal één foto op mijn website.

Wat is het mooiste vogelland?

Voor mij Nederland.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Geen specifieke voorkeur. Alle gebieden hebben hun eigen kenmerken en stukken schitterende natuur. Open ruimtes met water en heide trekken me het meest aan.

Kun je vogelen combineren met je werk of andere hobby's?

Ja, dat is goed te combineren. Ik ben sinds 2018 met pensioen en de vrije tijd is er goed mee gevuld.

Zijn we nog wat vergeten?

Ja, vast. Het is een hobby met vele facetten die ieder op zijn eigen manier weet in te vullen. Ik ben er nog geen achttien maanden mee bezig dus er is nog heel veel te verkennen. Ik moet oppassen dat het me niet te veel in beslag neemt maar gelukkig heb ik iemand thuis die af en toe aan de teugels trekt.

Ineke Buijnsters

Aa of Weerijns bij Wernhout en Zundert

Algemeen

De Aa of Weerijns stroomt vanuit België via Zundert en Rijsbergen naar Breda. Op veel plaatsen kun je langs het water lopen en in de afgelopen jaren is er in het kader van waterberging en waterretentie met beken als ecologische verbindingzones, een aantal maatregelen genomen langs de rivier. Het wordt een nat kralensnoer genoemd: natuurvriendelijke oevers, struweel, vochtig bloemrijk grasland met een of meer poelen. Soms een combinatie ervan. Meestal is hierbij sprake van een samenwerking van het waterschap, gemeente, grondeigenaren en gebiedsbeheerders.

Hier bezoeken we het stuk tussen de Maalbergenstraat in Wernhout en de Voorste Schaapsdijk in Zundert, waar de Kleine Beek uitmondt in de Aa of Weerijns.

Ligging en bereikbaarheid

Ten oosten van Zundert kun je de route beginnen bij het sportcomplex aan de Wildertsedijk 61 in Zundert (je kunt daar ook parkeren). Kies zelf aan welke kant van het water je wilt lopen, je kunt naar het zuiden doorlopen tot aan Wernhout en langs de andere kant terugkomen, dan oversteken en verder lopen naar het noorden tot de Meirseweg, weer oversteken waarna nog maar één van de oevers toegankelijk is. Je komt vervolgens langs de Mortelbeek, en eindigt bij de Voorste Schaapsdijk, waar de Kleine Beek in de Aa of Weerijns stroomt. Je moet dan gedeeltelijk dezelfde route teruglopen, maar vanaf de Meirseweg kun je de andere oever nemen dan op de heenweg.

Beschrijving

Voor het grootste deel loop je op deze route langs de kwekerijen-industrie. Veelal boomteelt, waarbij de grond tot op een paar meter van het water in gebruik is. Toch maken de vele zogenaamde natte natuurparels de wandeling interessant. Elke paar honderd meter is er een verrassing te beleven in de vorm van bosschages, poelen en rietkragen.

Kleine gebiedjes waar het water wordt vastgehouden, en waar de natuur een beetje haar gang mag gaan. Bij de start, naast het grote gebouw van Ardo, ligt een parkachtig stukje met wat ruige begroeiing, poelen en een wandelpad. Je kunt rond dit gebiedje lopen of gewoon via het pad langs de Aa naar het zuiden lopen. Waar te nemen zijn Grasmussen, Scholeksters op het dak van Ardo, veel Zwartkoppen, en Groene Specht bij de voetbalclub aan de overkant. Het pad langs de oever volgend kun je doorlopen tot aan Wernhout.

Mogelijkheden

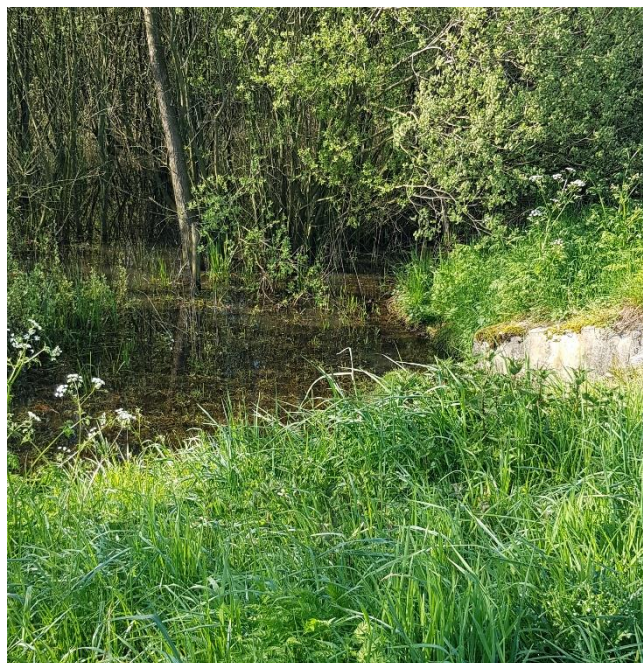
Verdwalen is onmogelijk, je kunt gewoon het water volgen. Wie wil kan de wandeling bij Wernhout langer maken door nog verder naar het zuiden te lopen. Je kunt de route ook inkorten door bij een van de brugjes of stuwen om te keren en weer terug te lopen.

Aan de noordkant kun je nog een eindje langs de Kleine Beek wandelen, daar is een soort parkje aangelegd. Horeca vind je in Zundert en Wernhout, niet langs de route.

Wat is er te zien en te horen?

Onderweg bij de stuw twee Oeverlopers, Kleine Karekiet, veel Kieviten die een poging doen te nestelen tussen de jonge aanplant van beukenboompjes (wordt dat wat?), paartje Krakeenden, Meerkoeten op het nest, veel Zwartkoppen, Winterkoningen, Fitis, Grasmus en Koekoek. Net voorbij het zwembad de Wildert ligt een prachtig moerassig gebiedje met veel wilgen en berken, nu in het voorjaar vol Zwartkoppen, Fitis, Waterhoenen, Grauwe Ganzen, Grote Canadese Ganzen en Kleine Karekieten. Zoek op waarneming.nl bij Zundert – Wildert e.o.

Wilma Rasink

Bijzondere waarneming: Halsbandparkiet

*De laatste jaren worden er in de stad diverse Halsbandparkieten (*Psittacula krameri*) waargenomen. Vooral in de parken Valkenberg, Zaartpark, Van Sonsbeeckpark en in de Haagse Beemden. Een onmiskenbaar papegaaiachtige, vaak luidruchtige verschijning, in een fel tropisch groen verkleed. Een exoot, die in ons klimaat goed kan overleven!*

Vooral de laatste jaren komt hij voor in de Randstad. In de grote steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht is het een talrijke verschijning. De soort verbreidt zich al in zuidelijke richting (Tilburg, Eindhoven, Breda...).

Landelijke historie

Al halverwege de jaren zestig is er een aantal van deze vogels in Amsterdam ontsnapt of bewust losgelaten. Deze zijn een aantal jaren goed bijgevoerd (jaren '70) in het Vondelpark, met strooivoer, pinda's en mandarijnen. Ze hebben de winterperiode overleefd en hebben zich steeds verder vermeerderd, aangepast en elders gevestigd! Vanuit Hotspot Amsterdam! Oorspronkelijk komen ze voor in Zuid-Azië, India en Centraal Afrika. Daar vormen ze een plaag voor de lokale landbouw.

Biologie

Ze komen hoofdzakelijk voor in de steden, parken en plantsoenen met veel oude bomen. Ze houden van gezelschap, vandaar dat ze altijd wel in groepjes zijn. Ze voeden zich met zaden, vruchten; in de winter zijn ze op voederplaatsen aanwezig, snoepend van de pindasnoeren en zonnepitten. Het zijn holenbroeders, ze brengen meestal twee tot drie jongen groot en kunnen tientallen jaren oud worden! Tegen de avond komen ze samen op gezamenlijke slaappleatsen. Ze komen uit de wijde omgeving en kunnen dan soms met duizenden exemplaren zijn (Amsterdam, Den Haag, Utrecht).

Verbreiding en vestiging

SOVON spreekt nog van een niet zo explosieve groei in de jaren 1998-2000! In de winterperiode van 2015 werden er in Nederland circa 12.000 exemplaren geteld. Vanuit Amsterdam heeft de Halsbandparkiet zich de laatste veertig jaar snel verspreid naar andere grote steden in de Randstad. In Amsterdam, zijn ze inmiddels in de gehele stad waar te nemen. Tijdens een slaappleatstelling werden er ca 8000 exemplaren geteld (2023)! In Utrecht is sinds 2015 de stand verviervoudigd en waren er in september 2021 ongeveer 3500 exemplaren!, In Den Haag werden er in 2021 op diverse slaappleatsen circa 5000 geteld. Tijdens de Nationale Tuinvogeltelling stond de vogel op de zevende plaats in de toptien van deze stad.

In Rotterdam werden in december 2021, eveneens tijdens een simultane slaappleats telling circa 4000 exemplaren geteld. Landelijk worden er nu, 2022/2023, circa 21.000 exemplaren geteld!! Dat is een explosieve groei te noemen.

Hoe is het met de Halsbandparkiet in Brabant?

In een inventarisatie van West-Brabant in de jaren 1992 - 1998 wordt de Halsbandparkiet niet als broedvogel gemeld. Recent cijfers zijn:
Tilburg, omgeving Leypark circa 5-10 ex (2021)
Eindhoven, circa 10-35 ex, (2022)
Bergen op Zoom, 1-2 ex (2022)
Breda, totaal (denk ik) 10-25 exemplaren.(2023)

Voordelen

Het blijkt dat hier voor deze exoot een goed vestigingsklimaat is om te broeden en te overleven. Voor ons is het weer een mooie vogelsoort om 'tropisch van te genieten'.

Nadelen

Het is een holenbroeder, dus er zal zeker nestconcurrentie optreden bij andere holenbroeders als spechten, uilen, Holenduif, en Boomklever. In de literatuur is hierover weinig te vinden. Tot dusver lijkt het dat deze concurrentie nogal meevalt. De Halsbandparkiet gebruikt vaak meerdere keren hetzelfde nesthol, dat scheelt weer. De parkieten zijn ook nogal luidruchtig, wat voor de mens nogal wat slapeloze nachten kan opleveren. Tijdens voedselschaarste kunnen ze uitzwermen naar boom- en fruitgaarden waar ze nogal wat schade kunnen aanrichten door van het fruit te eten (ook in grote tuinen). Een opmerkelijke melding in maart 2023 kwam uit Amsterdam, waar ze in een flatgevel verschillende gaten voor een nestholte aan het uitbijten waren.! Er werd gesuggereerd dat de vogels mineralengebrek zouden hebben en zodoende de kit of cement eruit bijten. In hun natuurlijke omgeving hebben ze immers ook mineralen of kleideeltjes nodig.

Breda

Het is een nieuwe stadsvogel voor Breda. Een uitbreiding vanuit de Randstad naar onze provincie is in gang gezet. We hopen maar dat het niet dezelfde kant uitgaat als met de Grote Canadese Gans. Waarnemingen en gedrag van deze exoot blijven zeer welkom, om de levenscyclus van de Halsbandparkiet te blijven volgen!

Willem Veenhuizen

Geraadpleegde literatuur

SWEV, Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007, NPN media Breda
SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000
SOVON 2018, Vogelatlas van Nederland. 328-383
SOVON nieuws

Waarnemingen

5	Kuifduiker	15-2-2023	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Spaarbekken	Hans Diepstraten
1	Roerdomp	5-4-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Marjo Lips
2	Koereiger	15-2-2023	Etten-Leur	Westpolder	Corrie van Haperen
1	Kl Zilverreiger	24-4-2023	Breda	Hooijdonk	Erik van Boxtel
1	Purperreiger	22-4-2023	Woensdrecht	Hogerwaardpolder oost	Joost Simons
11	Kleine Zwaan	2-2-2023	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Zonzeel	Hans Diepstraten
	Dwerggans	2-2-2023	Etten-Leur	Westpolder	Tim van Oerle
1	Roodhalsgans	1-2-2023	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Zonzeel	Tim van Oerle
2	Mandarijneend	29-3-2023	Breda	Mastbosch	Oskar 't Hardt
6	Zomertaling	20-3-2023	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Zonzeel	Mathilde Marijnissen
2	Krooneend	20-2-2023	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Spaarbekken	Cobien van 't Riet
1	Topper	8-2-2023	Drimmelen	Lage Zwaluwe - Zwaluwse dijk	Rutger van Ouwerkerk
1	Rosse Stekelstr	29-4-2023	Woensdrecht	Noordpolder van Ossendrecht	Joost Simons
1	Blauwe Kiek	14-4-2023	Etten-Leur	Padvindersven	Laurie Rijdsdijk
1	Havik	4-3-2023	Breda	Ulvenhoutsche Bosch	Boy Possen
1	Visarend	26-4-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Sandra Aarts
1	Smelleken	6-3-2023	Breda	Hooijdonk	Raymond van Breemen
1	Boomvalk	27-4-2023	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Andres Scherff
1	Kwartel	16-4-2023	Alphen	Chaam - Bleeke Heide	Leo Nagelkerke
36	Watersnip	21-2-2023	Breda	Markdal	Joop van Riet
1	Houtsnip	2-2-2023	Oosterhout	Den Hout - Polder	Jan Boers
137	Regenwulp	21-4-2023	Alphen-	Chaam - Bleeke Heide	Harry van Vugt
1	Zwarte Ruit	26-4-2023	Alphen	Chaam - Bleeke Heide	Jan Vermeulen
9	Groenpootruiter	29-4-2023	Woensdrecht	Hogerwaardpolder oost	Joost Simons
7	Bosruiter	29-4-2023	Woensdrecht	Hogerwaardpolder oost	Joost Simons
1	Dwergmeeuw	29-3-2023	Breda	Asterdplas	Rutger van Ouwerkerk
1	Zomertortel	26-4-2023	Breda	Doornbos	Piet van Iersel
4	Halsbandparkiet	14-2-2023	Breda	Belcrum	Peter Melissen
1	IJsvogel	27-4-2023	Breda	Het Valkenberg	Ger Duijf
1	Draaihals	22-4-2023	Altena	Brabantse Biesbosch	Remko Hanssens
1	Kleine B Specht	5-3-2023	Zundert	Pannenhoeve e.o.	Laurie Rijdsdijk
300	Boerenzwaluw	24-4-2023	Breda	Galder - Galderse Meren	Arend Meeuwissen
1	Roodstuitwaluw	24-4-2023	Breda	Asterdplas	Rutger van Ouwerkerk
1	Engelse Kwikstr	24-4-2023	Breda	Hooijdonk	Erik van Boxtel
1	Gr Gele Kwikstr	18-3-2023	Zundert	Wildert e.o.	Mary Holleman
1	Rouwkwikstaart	15-3-2023	Breda	Prinsenbeek - Klein Overveld	Rutger van Ouwerkerk
1	Nachtegaal	23-4-2023	Breda	Westerpark	Boy Possen
1	Blauwborst	17-3-2023	Drimmelen	Brabantse Biesbosch -	Hans Diepstraten
1	Paapje	29-4-2023	Breda	Lage Vuchtpolder	Mariëtta Peters
1	Beflijster	25-3-2023	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Marlies Leemans

Onze werkgroepen

Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl	De Kamertjes	Jan Benoist	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	roofvogels@westbrabantsevwg.nl	Knotwerkgroep	Rob Fischer	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwg.nl	4^e Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Watervogels	Vacant	watervogels@westbrabantsevwg.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Weidevogels	Agnes van der Sanden	weidevogels@westbrabantsevwg.nl	Excursies	Giggi van Melick	excursies@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl	Lezingen	Wilma Rasink	lezingen@westbrabantsevwg.nl

Oproep: De excursiewerkgroep zoekt excursieleiders. Aanmelden bij Giggi of Martin (zie hierboven)

Tapuit, Harald Jansen

Kneu en Steltkluut, Ria Lambregts